

MECHANIZM ZAKUPOWY OWES czyli o tym, że razem możemy więcej

O tym, jak wielkopolskie OWES-y poszły na zakupy, żeby walczyć z COVID-19 i co z tego wynikało. Ale przede wszystkim o znaczeniu komunikacji, współpracy i zaufania nie tylko w czasach pandemii.

Marzec: prolog

To wydarzenia z historii najnowszej, ale warto je przypomnieć: w środę 4 marca 2020 roku ówczesny Minister Zdrowia Łukasz Szumowski poinformował o pierwszym przypadku koronawirusa w Polsce. Od 14 marca obowiązywał w kraju stan zagrożenia epidemicznego. 20 marca 2020 roku został wprowadzony stan epidemii. Zamknięto szkoły i placówki handlowe, wprowadzone zostały ograniczenia w przemieszczaniu się, a lokale gastronomiczne mogły sprzedawać jedzenie wyłącznie na wynos. W praktyce oznaczało to niemal całkowite zamrożenie gospodarki.

Również 20 marca 2020 roku Krajowy Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej zwrócił się do rządu z apelem o podjęcie działań antykryzysowych związanych z pandemią COVID-19 oraz wprowadzonego stanu epidemicznego, w odniesieniu do sektora ekonomii społecznej i solidarnej. Wprowadzone obostrzenia bardzo mocno dotknęły podmioty ekonomii społecznej. Świadczenie usług opiekuńczych, gastronomicznych i tych związanych z zakwaterowaniem i edukacją z dnia na dzień stało się niemożliwe. Oznaczało to, że ponad 50% przedsiębiorstw społecznych zostało całkowicie odciętych od źródeł zarobkowania. Tylko nieliczne z nich mogły przenieść swoją działalność do Internetu, dla większości z nich było to zwyczajnie niemożliwe. Trzeba również pamiętać, że przedsiębiorstwa społeczne nie są firmami, które mogą pozwolić sobie na odkładanie oszczędności na trudne czasy. Dlatego autorzy apelu słusznie obawiali się najgorszego i alarmowali: „(...) na skutek pandemii coraz więcej podmiotów nie może świadczyć swoich usług lub musiało je znacznie ograniczyć. Z dnia na dzień sytuacja przedsiębiorstw społecznych staje się coraz bardziej dramatyczna, a grożące bankructwa mogą zlikwidować cały sektor”.

ZOOM: kilka miesięcy później

Na rozmowę umawiamy się na zoomie. Spotkania wirtualne, to jedna z tych wymuszonych przez pandemię zmian, która z tymczasowego rozwiązania przekształciła się w codzienność. W spotkaniu biorą udział: Aleksandra Andrzejewska i Martyna Roga z Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej

w Poznaniu oraz Zbigniew Prałat z Wielkopolskiego Ośrodka Ekonomii Społecznej, prowadzonego przez Stowarzyszenie Na Rzecz Spółdzielni Socjalnych. Na początek ważny spoiler: wbrew obawom KKRES-u sektor nie został zlikwidowany, a przedsiębiorstwa społeczne nie zbankrutowały. Przynajmniej na razie - pandemia nadal trwa, a większość przedsiębiorstw społecznych nadal funkcjonuje w mocno ograniczonym zakresie. Cały sektor – lepiej lub gorzej – przystosował się do nowej rzeczywistości. Jednym z narzędzi, które pozwoliły skutecznie przeciwdziałać skutkom wywołanym przez COVID-19, jest tak zwany **mechanizm zakupowy OWES**. O nim właśnie będziemy rozmawiać.

Mechanizm działania przedstawia się następująco: OWES kupuje od przedsiębiorstw społecznych produkty i usługi, które zostaną wykorzystane do walki ze skutkami COVID-19 przez instytucje znajdujące się na pierwszej linii walki z wirusem. Współpraca między Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Poznaniu, Ośrodkami Wsparcia Ekonomii Społecznej z całego województwa, Urzędem Marszałkowskim Województwa Wielkopolskiego, Ministerstwem Funduszy i Polityki Regionalnej, Ministerstwem Rodziny i Polityki Społecznej oraz innymi, ważnymi interesariuszami pozwoliła wdrożyć i przetestować ten mechanizm już nieco ponad miesiąc po ogłoszeniu stanu epidemicznego w Polsce. Jak to możliwe?

Kwiecień: przygotowania

Inicjatywa wyszła z Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej. Pomysł był prosty: Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej miały kupić od przedsiębiorstw społecznych usługi i/lub produkty, które mogą zostać wykorzystane przez instytucje walczące ze skutkami COVID-19. OWES-y mogły przeznaczyć na ten cel oszczędności ze swoich działań projektowych, mogły również starać się o zmniejszenie wskaźników i przesunięcie środków na dodatkowe zadanie utworzone w ramach projektu. Jednocześnie Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego zdecydował o przeznaczeniu dodatkowych 2,5 mln złotych na ten cel. Pomysł był prosty, jego realizacja wymagała jednak zaangażowania wielu podmiotów i osób z różnych sektorów: począwszy od samego Ministerstwa, poprzez instytucje samorządowe (zgodę na zmianę wskaźników musiała wyrazić Instytucja Zarządzająca), aż po przedsiębiorstwa społeczne i instytucje pomocy społecznej (i nie tylko) działające na szczeblu lokalnym.

Zbyszek Prałat: *Szukaliśmy różnych możliwości wsparcia naszych przedsiębiorstw, jeszcze zanim Ministerstwo wyszło z inicjatywą. Przedsiębiorcy alarmowali nas, że są w bardzo trudnej sytuacji. Kiedy dowiedzieliśmy się o tym pomysle, od razu stwierdziliśmy, że to jest fajne i że chcemy to robić.*

Aleksandra Andrzejewska: *Dla nas od początku było jasne, że skoro dotyczy to Wielkopolski, to robimy to razem albo nie robimy tego wcale. Ministerstwo przedstawiło plan ramowy, naszym zadaniem było ustalenie planu szczegółowego. Rozmawialiśmy też z Urzędem Marszałkowskim (Instytucją Zarządzającą RPO) na temat uruchomienia dodatkowych środków. Zależało nam na tym, żeby przekonać ich do tego, że to jest ważne i potrzebne działanie. Na szczęście udało się i szybko taką zgodę otrzymaliśmy.*

Martyna Roga: *Szybko i w bardzo naturalny sposób podzieliśmy się zadaniami. Wspólnie pracowaliśmy nad regulaminem, w grupie roboczej każdy OWES miał swojego reprezentanta. Jednocześnie trwało badanie potrzeb - Ośrodki sprawdzały, jaka jest sytuacja przedsiębiorstw*

społecznych w poszczególnych subregionach, my zbieraliśmy informacje o potrzebach poszczególnych instytucji pomocowych i budowaliśmy katalog potrzeb.

Wszyscy zgodnie podkreślają otwartość Instytucji Zarządzającej, która była gotowa do rozmów o zmniejszeniu wskaźników i tak szybko, jak to możliwe odpowiadała na pytania zgłaszane przez członków grupy roboczej. Prośba o zmniejszenie wskaźników była wspólna – zgłoszona przez wszystkie OWES-y za pośrednictwem ROPS. Na bieżąco wszystkie wątpliwości starali się również wyjaśniać pracownicy Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej. W ogóle wydaje się, że gdyby nie dobra komunikacja wszystkich zaangażowanych, to całe przedsięwzięcie byłoby znacznie trudniejsze, jeśli nie niemożliwe do zrealizowania.

Zbigniew Prałat: *Mam poczucie, że wszyscy zdawaliśmy sobie sprawę, że sytuacja jest bardzo poważna i że gramy w jednej drużynie.*

Maj: podjąć ryzyko

W poniedziałek, 11 maja 2020 roku Wielkopolski Ośrodek Ekonomii Społecznej ogłosił wprowadzenie **mechanizmu zakupowego**, jako nowego instrumentu wsparcia dla podmiotów ekonomii społecznej, w tym przedsiębiorstw społecznych, w subregionie konińskim. W ciągu zaledwie tygodnia do WOES wpłynęło blisko 50 wniosków dotyczących wsparcia dla kilkudziesięciu różnych instytucji z subregionu, na łączną kwotę ponad **miliona** złotych. Zapotrzebowanie to dotyczyło tylko jednego miesiąca w tylko jednym, niewielkim subregionie!

Zbyszek Prałat: *- Kiedy uruchamialiśmy nasz program, ostateczne decyzje w Ministerstwie i w Instytucji Zarządzającej jeszcze nie zapadły. Zdecydowaliśmy się jednak podjąć ryzyko i wyjść z naszej strefy komfortu. Byliśmy przekonani, że trzeba działać i że nie powinniśmy już dłużej zwlekać. Kolejne dni utwierdziły nas w przekonaniu, że podjęliśmy słuszną decyzję. Zapotrzebowanie było ogromne.*

Cała procedura przebiegła bardzo sprawnie. Przedsiębiorstwa zgłaszały wnioski, w których musiała znaleźć się informacja o instytucji pomocowej, z którą zamierzają współpracować. Do wniosku dołączane były deklaracje potrzeb tych instytucji. Kilka dni później otrzymywały odpowiedź i zielone światło do działania. Przez cały czas, w stałym kontakcie z przedsiębiorcami pozostawali doradcy i animatorzy. Choć oczywiście pierwszy miesiąc nie był łatwy, bo trzeba było dogrywać szczegóły już w trakcie działania.

Martyna Roga: *Wnioski dotyczące współpracy napłynęły nie tylko z sektora pomocy społecznej, ale również od służby zdrowia czy sektora administracji. Nie było sytuacji, żeby jakiegokolwiek przedsiębiorstwo prosiło nas o pomoc w znalezieniu odbiorców usług. Myślę, że przedsiębiorstwom społecznym udało się przełamać swoje ograniczenia i stały się integralną i bardzo widoczną częścią społeczności lokalnej.*

Grudzień: sukcesy i wyzwania

Do grudnia 2020 roku w Wielkopolsce w ramach mechanizmu zakupowego wydanych zostało prawie 2,5 miliona złotych. W samym subregionie konińskim wspartych zostało 99 instytucji na łączną kwotę ponad 1,4 mln złotych. Były to między innymi: DPS-y, ŚDS-y, WTZ-

y, organizacje pozarządowe, ośrodki wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami, szkoły, przedszkola, PCPR-y, OPS-y, ale także inne instytucje walczące z COVID-19, takie jak: straż pożarna, policja i sanepid. Przedsiębiorstwa społeczne w Koninie i okolicach wydały ponad 45 tysięcy posiłków, przygotowały ponad 10 tysięcy masek i przyłbic, zrealizowały ponad 1100 godzin specjalistycznych usług opiekuńczych. I wreszcie: utrzymały zagrożone miejsca pracy! Za każdą liczbą, godziną i wydanym obiadem stoją ludzie: osoby chorujące i te, które niosły im pomoc. Osoby starsze, samotne i ubogie, które zostały nagle odcięte od wsparcia i te, które je wspierały. Dzieci, które przestały otrzymywać posiłki w szkołach i te osoby, które zaczęły przygotowywać dla nich posiłki - osoby zatrudnione w przedsiębiorstwach, które dzięki temu mechanizmowi nie straciły pracy.

Martyna Roga: *Mieszkańcy zobaczyli także, że jest zapotrzebowanie na usługi, których nie ma w obecnym systemie wsparcia, i że są spółdzielnie, które mogą tę niszę wypełnić.*

Aleksandra Andrzejewska: *Mechanizmy, które opracowaliśmy uzupełniały się wzajemnie. Myślę, że zadziałał cały system wsparcia, który budowaliśmy od tylu lat. Wszyscy dobrze wykonali swoją pracę, każdy wiedział, co i kiedy ma robić. Instytucje na każdym szczeblu były gotowe do współpracy, przedsiębiorstwa aktywnie poszukiwały możliwości działania, niektóre z nich były nawet gotowe przekwalifikować się, żeby tylko przetrwać.*

Zbigniew Prałat: - *Przetestowaliśmy ten mechanizm i myślę, że jest to coś, co warto kontynuować również po zakończeniu pandemii. Oczywiście, że musieliśmy mierzyć się z wyzwaniami. Największym z nich był brak pewności czy przetestowane przez nas rozwiązanie zostanie zaakceptowane (znowu spoiler: zostało). Nieliczne instytucje lokalne traktowały nas początkowo z nieufnością. Nie mogły uwierzyć, że mogą otrzymać nieodpłatne wsparcie, w tak prosty sposób. Nie byliśmy też w stanie wesprzeć wszystkich – nie chodzi tylko o wysokość wsparcia – w każdym miesiącu przedsiębiorstwa mogły wnioskować maksymalnie o 35 tysięcy złotych, ale też w ramach określonego katalogu usług realizowanych przez przedsiębiorstwa społeczne. Nie zawsze udawało się znaleźć w katalogu usługę, którą dane przedsiębiorstwo mogłoby realizować.*

Aleksandra Andrzejewska: *Jeśli mówimy o utrzymaniu tego mechanizmu również po pandemii, to największe wyzwanie wiąże się z jego finansowaniem. Jestem świadoma tego, że nie wszystkie OWES-y mają środki na takie działania. A szkoda, bo warto byłoby to kontynuować.*

Mechanizm zakupowy: podsumowanie

Zbigniew Prałat: *Dlaczego to zadziałało? Bo potrafimy iść na kompromisy i potrafimy sobie zaufać.*

Aleksandra Andrzejewska: *Mam dużą satysfakcję, bo stworzyliśmy kompleksową ofertę dla różnych środowisk, które nagle znalazły się w sytuacji zagrożenia. Widzę, że lata pracy nad budowaniem struktury teraz zaowocowały. Wiemy, że sprawdzimy się w każdej sytuacji. Kluczem do sukcesu było partnerstwo, współpraca, otwartość oraz wzajemne zaufanie.*

Martyna Roga: *Jestem bardzo zadowolona ze współpracy. Zrobiliśmy coś bardzo namacalnego. Zrobiliśmy to dobrze. I to już jest.*

Dane ilościowe wskazane w artykule zaczerpnięte zostały z raportu: *Przeciwdziałanie skutkom wystąpienia COVID-19 – mechanizm zakupowy OWES z perspektywy instytucji pomocowych* przygotowanego przez Stowarzyszenie Na Rzecz Spółdzielni Socjalnych i dostępnego na stronie www.woes.pl

Autor: Zbyszek Prałat